

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2
 รอบการประเมินที่ 1 / 2567 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 – 31 มีนาคม 2567
 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ชื่อ-นามสกุล นายปฏิวัติ อยู่สุข ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ.....
 หน่วยงาน กลุ่ม/ฝ่าย/สพด./ศูนย์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....
 หัวข้อการพัฒนา โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน.....
 วิธีการพัฒนา ผ่านระบบสื่อสารทางไกล (LDD e-Training)..... กรมพัฒนาที่ดิน
 วันที่พัฒนา 28 มกราคม 2567 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2567.....
 สถานที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....
 หน่วยงานที่จัดอบรม กองกรรเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดิน.....
 ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 วัตถุประสงค์

1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
2. เพื่อถอดบทเรียนสาระสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ถ่ายทอดสู่

เกษตรกรผู้สนใจต่อไป

เนื่องจากปัญหาภัยแล้งทำให้เกษตรกรมีน้ำในไร่นาไม่เพียงพอส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรเสียหาย จึงได้กำหนดขนาดบ่อเพื่อให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ของเกษตรกร โดยพิจารณาจากปริมาณน้ำที่เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ทำการเกษตรและอายุการปลูกพืช

กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่

การบันทึกข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

การคัดเลือกพื้นที่ และรูปแบบการก่อสร้าง

1. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค.3 กสน.5) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01 ส.ป.ก. 4-14 ส.ป.ก. 4-18) ใบจอง (น.ส.2 น.ส.2 ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรรวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน

2. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

3. พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นผิวที่โผล่อยู่บนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน 15% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เลว และเลวมาก หลีกเลียงพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นานคุณภาพน้ำไม่ดี

เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

การคัดเลือกเกษตรกร คัดเลือกจากแผนความต้องการสระน้ำ
ที่เกษตรกรได้มายื่นความจำนงไว้แล้ว ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกร มีความพร้อม สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ
บ่อละ 2,500 บาท

เป็นเจ้าของพื้นที่ก่อสร้างที่ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีเอกสารสิทธิ์และ
มีหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการก่อสร้าง

- กรณีเจ้าของร่วม ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของร่วมทุกคน
- กรณีเช่าพื้นที่ทำการเกษตร ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของพื้นที่

โดยมีหนังสือแสดงความยินยอม

- กรณีเจ้าของที่ดินเป็นบิดา/มารดา และถึงแก่กรรม โดยยังไม่ได้มอบเอกสารสิทธิ์
ให้ผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็นเจ้าของตามกฎหมาย แต่มีการรับรู้กันภายในครอบครัว
ต้องมีหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้เกี่ยวข้องภายในครอบครัวมากกว่า 1 คน
และยืนยันว่าบุคคลนั้นได้ทำการเกษตรในพื้นที่นั้นจริง

1. ตรวจสอบการปฏิบัติงาน

2. ออกตรวจงาน
(คณะกรรมการฯ หรือกรรมการ
ที่ได้รับมอบหมาย)

3. ตรวจสอบ

การติดตามผลการขุดสระน้ำ

4. ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน

5. รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการ
ทราบและสั่งการ

6. การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ
และบูรณาการบูรณาการ
การพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การบันทึกข้อมูล

ในการบันทึกข้อมูลของระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มีผู้ที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกร สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต และกองแผนงาน

โดยผู้ใช้งานแต่ละกลุ่มมีการบันทึกข้อมูลดังนี้

1. กองแผนงานกำหนดเป้าหมายจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ กองแผนงานทำหน้าที่ดูแลภาพรวมของโครงการ ในแต่ละปีงบประมาณ กองแผนงานจะกำหนดเป้าหมายในการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยจะจัดสรรเป้าหมายการดำเนินงานให้แก่สถานีพัฒนาที่ดินแต่ละแห่งตามความเหมาะสม

2. เกษตรกรลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
เกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการสามารถลงทะเบียนในระบบลงทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาที่ดิน

3. สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
หลังจากที่ได้รับการจัดสรรเป้าหมายการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานแล้ว สถานีพัฒนาที่ดินจะดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

4. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรและส่งต่อข้อมูลให้แก่กองแผนงาน
หลังจากที่สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมแล้ว รายชื่อจะถูกส่งมายังสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตเพื่อตรวจสอบก่อนนำส่งกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ

5. กองแผนงานตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกร
เมื่อได้รับรายชื่อเกษตรกรจากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตแล้ว กองแผนงานจะตรวจสอบและอนุมัติรายชื่อเกษตรกร

6. สถานีพัฒนาที่ดินจัดหาผู้รับเหมาเพื่อทำสัญญาขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

7. สถานีพัฒนาที่ดินบันทึกความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ
สรุป นอกจากส่วนการบันทึกข้อมูลตามลำดับขั้นตอนข้างต้นแล้ว ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานยังสามารถแสดงรายงานสรุปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเห็นภาพรวมของการโครงการและติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้

ผลลัพธ์/ผลสัมฤทธิ์/ผลประโยชน์โครงการ

1) เกษตรกรมีแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเป็นแหล่งต้นตุน้ำไว้ใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง หรือในเดือนที่ฝนทิ้งช่วง

2) เกษตรกรมีพื้นที่ที่สามารถทำการเพาะปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้จากดินบริเวณขอบบ่อ และมีพื้นที่สามารถเลี้ยงปลาได้จากสระน้ำ

3) จากสถิติการเก็บกักน้ำโดยเฉลี่ยแต่ละปีมีจำนวนแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเฉลี่ย 38,529 บ่อ สามารถเก็บกักน้ำได้เฉลี่ยปีละ 48,546,540 ลบ.ม.

4) ขนาดที่เหมาะสมกับการใช้น้ำของพืชในฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วงคือ ขนาด 1,260 ลบ.ม. ซึ่งมาจากการคำนวณความต้องการน้ำของพืช 1 ฤดูกาล

5) ประสิทธิภาพการใช้งาน จากการสอบถามเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการบำรุงรักษาบ่อน้ำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้บ่อน้ำมีอายุการใช้งานเกินกว่า 10 ปี ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้แนะนำให้เกษตรกรดูแลรักษาบ่อน้ำของตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดดินแข็ง และเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำ โดย

1. ป้องกันไม่ให้ดินจากขอบบ่อไหลลงในบ่อ
2. กำจัดวัชพืชบริเวณขอบบ่อ เพื่อให้น้ำฝนไหลเข้าบ่อได้สะดวกและไม่เกิดการกัดเซาะ
3. หากมีบ่อเกิดการรั่วซึมให้แก้ไขโดยบดอัดหรือใช้ดินเหนียวปิดทับ
4. ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินบริเวณขอบบ่อ หรือ หากมีร่องรอยการกัดเซาะ ให้ปรับแต่งและปลูกหญ้าซ่อมแซม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้

1. พัฒนาความรู้ในการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

2. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและเหตุผล รวมถึงในขั้นตอนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ให้มีความรัดกุมในทุกขั้นตอนของปฏิบัติงาน

การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

1. เป็นคู่มือการปฏิบัติงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและหน่วยงาน

แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกร

1. ถ่ายทอดองค์ความรู้ ไปสู่เกษตรกรที่มีปัญหาด้านแหล่งน้ำทางการเกษตรเพื่อบรรเทาผลกระทบจากฝนทิ้งช่วง หรือภัยแล้ง

2. ให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตทางการเกษตรได้โดยใช้น้ำจากสระน้ำในไร่นา

(ลงนาม)

(นายปฏิวัติ อยู่สุข)

นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

(ลงนาม)

(นางสาวจรรุวรรณ ศรีฟ้า)

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

รักษาราชการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ